

RESPUBLİKA FƏNN
OLİMPİADALARI

**Coğrafiya
aşağı yaş qrupu (8-9-cu siniflər)**

Ad _____ Soyad _____

İmtahan müddəti 180 dəqiqədir.

Hər səhv cavab öz dəyərinin $\frac{1}{4}$ - ni aparır.

1-10-cu suallar 3 bal, 11-20-ci suallar 4 bal, 21-30-cu suallar isə 5 bal ilə qiymətləndirilir.

Nəzarətçilərə cavab kartları və buraxılış vərəqələri təqdim olunur.

Sual kitabçasında hər hansı texniki qüsurlar aşkarlandığı və kitabçanın şagirdin məlumatlarına uyğun olmadığı halda (fənn, bölmə, sinif) imtahandan öncə mütləq otaq nəzarətçisinə bildirilməlidir.

Respublika mərhələsinin yarımfinal turunun nəticələrini portal.edu.az platformasında şəxsi kabinetinizdən və təhsil aldığınız ümumtəhsil müəssisəsindən öyrəne bilərsiniz.

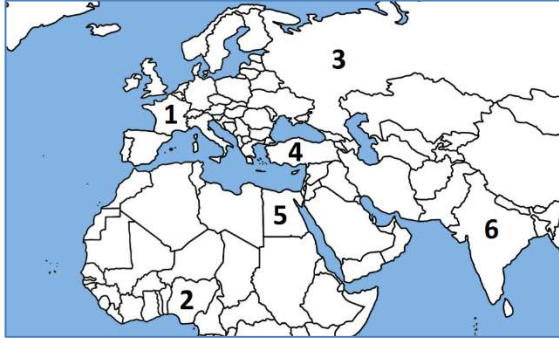
Nəticələr 07.03.2023-cü il tarixinə qədər elan ediləcək.

UĞURLAR !
25.02.2023

O.D. 25.02.2023

0.D. 25.02.2023

1. Ərazi-inzibati quruluşuna görə eyni qrupa daxil olan ölkələri seçin.

- A) 1, 3, 5
- B) 2, 4, 6
- C) 1, 4, 5
- D) 3, 5, 6
- E) 2, 3, 5

O.D. 25.02.2023

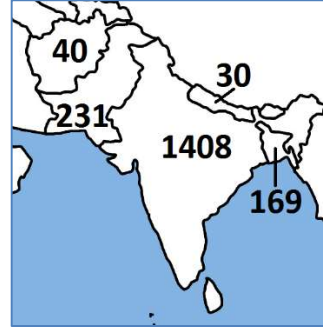
2. Türk Dövlətləri Təşkilatında iştirak edən müşahidəçi ölkələri müəyyən edin.

- 1. Özbəkistan
- 2. Moldova
- 3. Macarıstan
- 4. Əfqanıstan
- 5. Ukrayna
- 6. Türkmənistan
- A) 1, 4
- B) 3, 6
- C) 3, 5
- D) 4, 5
- E) 2, 6

3. Doğru **olmayan** bəndi seçin.

- A) BƏƏ və Bruneı mütləq monarxiyalı dövlətlərdir.
- B) Respublikalarda dövlət başçıları xalq tərəfindən seçilir.
- C) Əhalisi 100 milyon nəfərdən artıq olan dövlətlərin sırasında İndoneziya və Yaponiya da var.
- D) Ruhani zümrənin hakimiyyəti teokratiya adlanır.
- E) Bütün "cırdan" dövlətlər unitar inzibati-ərazi quruluşuna malikdir.

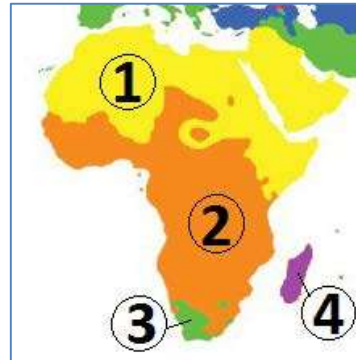
4. Xəritə-sxemdə əhali sayı (milyon nəfərlə) verilmiş ölkələri əhali sıxlığına görə artan ardıcılıqla düzün.

- A) Əfqanıstan, Nepal, Pakistan, Hindistan, Banqladeş
- B) Tacikistan, Pakistan, Butan, Hindistan, Banqladeş
- C) Əfqanıstan, Pakistan, Hindistan, Banqladeş, Nepal
- D) Nepal, Əfqanıstan, Hindistan, Pakistan, Banqladeş
- E) Butan, Tacikistan, Pakistan, Hindistan, Myanma

5. Xəritə-sxemə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

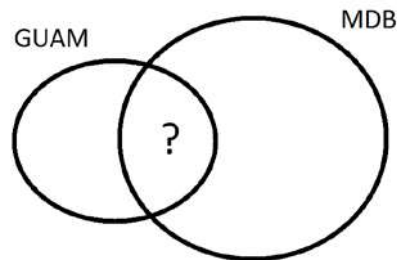
Ərazi	Dil ailəsi
1	a. Hind-Avropa
2	b. Sami-Hami
3	c. Niger-Kordofan
4	d. Avstroasiya

- A) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d;
- B) 1-d, 2-a, 3-b, 4-c;
- C) 1-b, 2-c, 3-d, 4-a;
- D) 1-b, 2-c, 3-a, 4-d;
- E) 1-b, 2-d, 3-a, 4-c;

O.D. 25.02.2023

6. Eyler-Venn diaqramında dairələrin kəsişməsində hansı dövlətlərin adı yazılmalıdır?

- A) Azərbaycan, Ukrayna
- B) Azərbaycan, Gürcüstan
- C) Azərbaycan, Moldova
- D) Moldova, Ukrayna
- E) Gürcüstan, Ukrayna

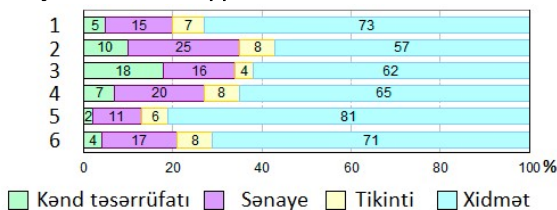
O.D. 25.02.2023

7. "Kapital, təbii və insan resursları olmadan istehsal prosesinin yaranması mümkün deyil. Buna görə də onları istehsal amilləri adlandırırlar. İstehsal amillərinin təşkili üçün müəyyən qədər ... və ya investisiya tələb olunur. ... iqtisadiyyatın hər hansı sahəsinin inkişaf etdirilməsi üçün tələb olunan xərclərdir. Adətən, ... xammalın əldə edilməsinə, onu emal etmək üçün avadanlıqların alınmasına, işçilərin əmək haqqına, məhsulun daşınmasına, reklam edilməsinə və s. sərf olunur".

Yuxarıdakı mətnə hansı söz buraxılıb?

- A) kredit
- B) sərmayə
- C) səhm
- D) maya dəyəri
- E) məbləğ

8. Əhəlinin iqtisadiyyatın sahələri üzrə məşğulluq strukturunun verildiyi diaqrama əsasən yüksək inkişaf etmiş ölkələri müəyyən edin.

- A) 2, 4, 6
- B) 2, 3, 4
- C) 1, 3, 5
- D) 1, 5, 6
- E) 1, 4, 6

9. Gecə və gündüzün adi növbələşdiyi fərqli coğrafi enliklərdə yerləşən iki məntəqənin hər birində günəş şüalarının il ərzində günorta vaxtı maksimum və minimum düşmə bucaqları fərqi $33,5^\circ$ -dir. Bu məntəqələrin eyni meridian üzərində yerləşdiyini nəzərə alaraq, onlar arasındakı ən qısa məsafənin 1:24 00 000 miqyaslı xəritədə neçə sm-ə bərabər olduğunu hesablayın.

- A) 16,5 sm
- B) 92,5 sm
- C) 76,2 sm
- D) 14,8 sm
- E) 66,1 sm

10. 50° şm.e. və 40° ş.u-da yerləşən A məntəqəsində Qütb ulduzunun görünmə bucağının günorta vaxtı günəş şüalarının düşmə bucağına bərabər olduğu gündə onunla eyni coğrafi uzunluqda və 2° şm. e.-də yerləşən B məntəqəsində aşağıdakılardan hansı baş **verməz**:

- A) Günəş çıxarkən şaquli cismin kölgəsi şimal-şərqə düşəcək
- B) Günorta vaxtı şaquli cismin kölgəsinin uzunluğu özündən daha qısa olacaq
- C) Günorta vaxtı şaquli cismin kölgəsi A məntəqəsində olduğunun əks istiqamətinə düşəcək
- D) Günəş şüaları günorta vaxtı 82° bucaq altında düşəcək
- E) Günəş batarkən şaquli cismin kölgəsi cənub-şərqə düşəcək

11. Çayların mənşəbinin düzgün verildiyi sıraları müəyyən edin.

- 1. Peçora ➡ Ağ dəniz
- 2. Ob ➡ Laptevlər dənizi
- 3. Kolorado ➡ Kaliforniya körfəzi
- 4. Po ➡ Adriatik dənizi
- 5. Amur ➡ Yapon dənizi
- 6. Ebro ➡ Aralıq dənizi

- A) 1, 5, 6
- B) 1, 2, 5
- C) 2, 4, 5
- D) 1, 3, 6
- E) 3, 4, 6

O.D. 25.02.2023

12. Doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Uluru massivinin yerləşdiyi materikdə seysmik cəhətdən yüksək fəallığa malik olan ərazilər mövcuddur.
- 2. Nikaraqua gölü tektonik mənşəlidir.
- 3. Amazon çayının uzunluğu Maranyon və Ukayali çaylarının qovuşduğu ərazidən hesablanır.
- 4. Şimali Amerikada yerləşən Böyük göllərdən yalnız Miçiqan ABŞ-Kanada sərhədində yerləşir.
- 5. Gilançayın mənbəyi Dərələyəz silsiləsində yerləşir.
- 6. Amazon çayının sutoplayıcı hövzəsində SES mövcud deyil.

- A) 3, 4, 6
- B) 1, 2, 3
- C) 2, 3, 4
- D) 1, 2, 5
- E) 4, 5, 6

13. Doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Ekvatorial və mülayim təzyiq qurşaqları termik alçaq təzyiq sahəsində yerləşirlər.
2. Dağlıq ərazilərdə təzyiq fərqindən yaranan fyon küləkləri, əsasən ilin soyuq dövrlərində müşahidə edilir.
3. Dağ-tundra iqlimi respublikamızda mütləq hündürlüyü 2000 metrdən 2700 metrə qədər olan ərazilər üçün səciyyəvidir. Orta illik temperaturu 0°C -dən aşağıdır.
4. Yağış ölçən cihaz hiqrometr adlanır.
5. Yanvar ayında Nallarbor düzənliyində 1 m^3 havanın su buxarı ilə doyma həddi Mesopotamiya ovalığındakından daha yüksəkdir.
6. Arktik iqlim qurşağında ən isti ayın orta temperaturu antarktik iqlim qurşağındakından daha yüksəkdir.

- A) 1, 3, 4
B) 2, 5, 6
C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 6
E) 1, 5, 6

O.D. 25.02.2023

14. Uyğunluğu müəyyən edin.

- I. Sakit okean
II. Atlantik okean
III. Hind okeanı

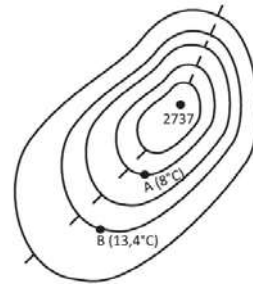
1. Yalnız adalararası və kənar dənizləri mövcuddur.
2. Şimal hissəsində donan dənizləri mövcud deyil.
3. Sahəsi tədricən kiçilir.
4. Üç yarımkürədə yerləşir.
5. Ebro və Taxo çaylarının eroziya bazisidir.
6. Sahilində Fandi körfəzi yerləşir.

- A) I – 1, 3; II – 4, 5; III – 2, 6;
B) I – 2, 3; II – 1, 4; III – 5, 6;
C) I – 5, 6; II – 2, 3; III – 1, 4;
D) I – 1, 4; II – 2, 6; III – 3, 5;
E) I – 1, 3; II – 5, 6; III – 2, 4;

15. Səyyah meridian üzərində cənub qütb dairəsindən şimala doğru hərəkət edərək 2941,5 km yol getmişdir. Onun çatdığı paralel üzərində A və B məntəqələri arasında 2,5 saat yerli vaxt fərqi mövcuddur. Bu məntəqələr arasında miqyası 1: 25 000 000 olan xəritədəki məsafəni hesablayın

- A) 80,5 sm
B) 12,81 sm
C) 26,14 sm
D) 10,92 sm
E) 94,2 sm

16. Sxemə əsasən, dağın nisbi hündürlüyü ilə Böyük Kirs zirvəsinin mütləq hündürlüyü arasındakı fərqi hesablayın.

- A) 1134 m
B) 928 m
C) 321 m
D) 888 m
E) 648 m

17. Orta duzluluğa malik olan 8,4 min litr okean suyunun buxarlandırılmasından alınan duzun miq-darı, X su hövzəsinin eyni miqdarda suyunun bu-xarlandırılmasından alınan duzun miqdarından iki dəfə çoxdur. X hövzəsinin orta duzluluğu ilə Qırmızı dənizin orta duzluluğu arasındakı fərqi hesablayın.

- A) 24,5‰
B) 31,4‰
C) 22,3‰
D) 16,5‰
E) 28,2‰

O.D. 25.02.2023

18. Pakistanın siyasi xəritəsində miqyasın kəmiyyətini 2 dəfə böyütsək, İslamabad və Kəraçi şəhərləri arasında xəritədəki məsafənin necə dəyişəcəyini müəyyən edin.

- A) 4 dəfə kiçilər
B) 2 dəfə böyüyər
C) sabit qalar
D) 4 dəfə böyüyər
E) 2 dəfə kiçilər

O.D. 25.02.2023

19. Günəş şüalarının 60° şimal enliyinə günorta vaxtı 30° bucaq altında düşdüyü tarixdə, 46° şimal və 46° cənub enliklərindəki A və B məntəqələrinə günəş şüalarının günorta vaxtı fərqli bucaqlar altında düşməsinin səbəbi:

- A) Cənub yarımkürəsində səpələnən radiasiya kəmiyyətinin böyük olması
B) Yarımkürələr üzrə su və quru sahələrinin qeyri bərabər paylanması
C) Şimalda yaz, cənubda isə payız fəslinin başlanması
D) Yer kürəsinin yarımkürələr üzrə orbit müstəvisinə meyillilik bucağının müxtəlif olması
E) Məntəqələrin yerləşdiyi ərazinin relyefinin müxtəlif istiqamətlərə doğru meyilli olması

20. Eyni istiqamətdə hərəkət edən litosfer tavalarını müəyyən edin.

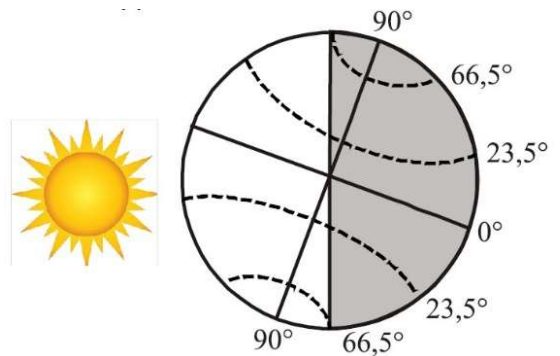
- A) Antarktida və Cənubi Amerika
B) Şimali Amerika və Afrika
C) Hind-Avstraliya və Naska
D) Ərəbistan və Şimali Amerika
E) Afrika və Cənubi Amerika

21. Cədvəldə verilən yaylalardan və ya dağlardan hansılarının yerlərini dəyişsək onların mütləq hündürlüklərinin düzgün azalma sırasını müəyyən etmək olar?

Nö	Yaylalar və ya dağlar
1	Şərqi Afrika yaylası
2	Efiopiya yaylası
3	Altay dağları
4	Böyük Suayrıcı dağları
5	Skandinaviya dağları

- A) 4 və 5
B) 2 və 4
C) 2 və 5
D) 1 və 4
E) 2 və 3

22. Yer kürəsinin sxemdəki vəziyyətinə əsasən, doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Bu tarixdən etibarən, Ekvator xətti üzərində günəş şüalarının düşmə bucağı artmağa başlayır.
2. Bu tarix cənub qütb işıqlanma qurşağında qütb gündüzlərinin başlama tarixidir.
3. Bu tarixdə Yer kürəsi qeyri-bərabər işıqlansa da gecə və gündüzün uzunluqlarının bərabər olduğu coğrafi enlik mövcuddur.
4. Günəş şüalarının günorta vaxtı $26,5^\circ$ bucaq altında düşdüyü məntəqələr arasında ən qısa məsafə 14097 km-dir.
5. Yeni Zelandiya və Taylandda gündüzlər uzanmağa başlayır.
6. Odlu Torpaq adası üzərində buxarlanma qabiliyyəti maksimum həddə çatır.

- A) 1, 3, 4
B) 1, 3, 6
C) 3, 4, 5
D) 2, 5, 6
E) 2, 4, 5

O.D. 25.02.2023

23. Verilmiş süxurlardan hansından yarandığı geoloji dövrün canlılarına aid daha dolğun məlumatlar əldə etmək olar?

- A) basalt
B) obsidian
C) qranit
D) qneys
E) qumdaşı

24. Cədvəldə verilən suvarma kanallarından hansılarının yerlərini dəyişsək, onların uzunluqlarının düzgün azalma sırasını müəyyən etmək olar?

Nº	Ölkəmizin iri suvarma kanalları
1	Samur-Abşeron
2	Yuxarı Şirvan
3	Yuxarı Qarabağ
4	Baş Mil
5	Baş Muğan

- A) 2 və 4
B) 2 və 3
C) 3 və 5
D) 1 və 4
E) 4 və 5

O.D. 25.02.2023

25. Asiyanın xəritəsində kartoqram üsulu ilə kənd təsərrüfatı məhsulunun adambaşına illik istehlakı təsvir edilmişdir. Tünd rəng çalarlarının daha çox istehlakı bildirdiyini nəzərə alaraq, kənd təsərrüfatı məhsulunu müəyyən edin.

- A) üzüm
B) buğda
C) qarğıdalı
D) kartof
E) çəltik

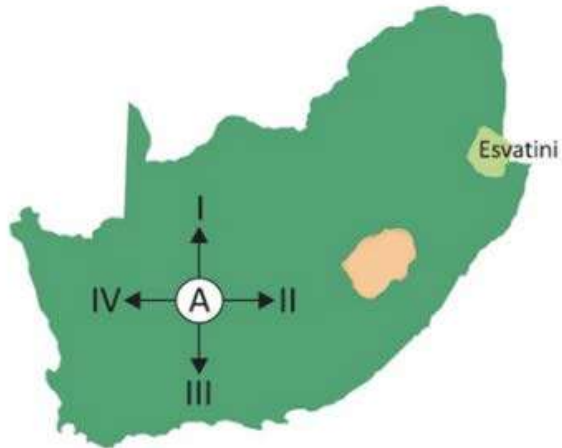
26. Doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

- Amazon çayının sutoplayıcı hövzəsində SES-lər mövcuddur.
- Parana çayının mənsəbində Manaus limanı yerləşir.
- Amazon çayının ən uzun sol qolu Topajos çayıdır.
- Anhel şlaləsi Çurun çayı hövzəsində yerləşir.
- Marakaybo gölü Venesuelada yerləşir.
- Amazon çayının başlanğıcı Rio Neqru və Maranyon çaylarının birləşdiyi ərazi hesab edilir.

- A) 2, 3, 6
B) 1, 2, 4
C) 4, 5, 6
D) 1, 2, 3
E) 1, 4, 5

O.D. 25.02.2023

27. Xəritə-sxemə əsasən, A nöqtəsindən dörd fərqli istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçılar aşağıdakılardan hansılarını müşahidə edə **bilməzlər**?

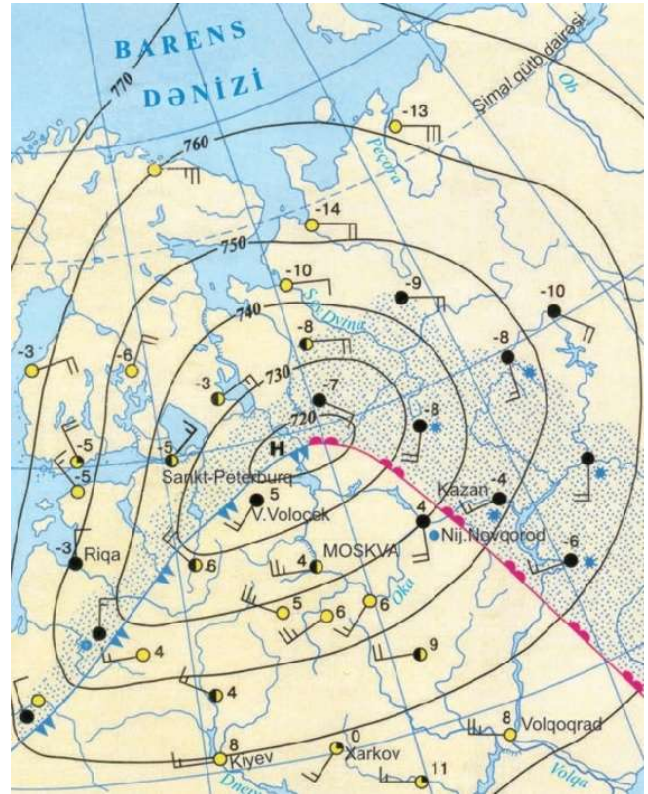

1. I istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı Yer in öz oxu ətrafında fırlanma sürətinin artmasını
2. IV istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı soyuq okean cərəyanını
3. III istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı gecə və gündüzün uzunluqları arasındakı vaxt fərqi azalmasını
4. II istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı bu istiqamətdə yerli vaxtın daha geri olduğunu
5. Hər bir istiqamət üzrə 800 km hərəkət edən tədqiqatçılar gecə və gündüzün adi növbələşməsinin pozulmadığını
6. II və IV istiqamətlərdə hərəkət edən tədqiqatçılar Günəşin zenitdə olma prosesini

- A) 1, 2, 5
B) 1, 2, 6
C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 3
E) 3, 4, 6

O.D. 25.02.2023

28. Sinoptik xəritəyə əsasən, doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

- I. Peçora çayının mənsəbində müşahidə edilən atmosfer təzyiqi Şimali Dvina çayının mənsəbindəki atmosfer təzyiqindən daha yüksəkdir.
 - II. Xarkov və Volqoqrad şəhərlərində buludluluq səviyyəsi eynidir.
 - III. Sankt-Peterburq şəhərindən Kiyev şəhərinə külək əsə bilər.
 - IV. Verilmiş ərazidə siklonun yaranması üçün əlverişli təbii şərait var.
- A) II, III və IV
B) I və IV
C) II və III
D) yalnız I
E) III və IV

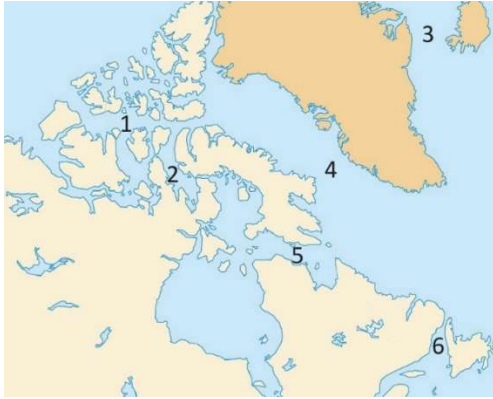
O.D. 25.02.2023

29. Adalarda yerləşən vulkanları müəyyən edin.

- A) Etna, Aso, Klyuçi Sopkası
B) Krakatau, Fudziyama, Orisaba
C) Hekla, Pinatubo, Popokatepetl
D) Fudziyama, Bardarbunqa, Montan-Pele
E) Ruapexu, Eyyafyatlayokudl, Kotopaxi

0.D. 25.02.2023

30. Xəritə-sxemə əsasən Deyvis, Danimarka və Hudzon boğazlarının uyğun gəldiyi rəqəmləri müvafiq olaraq təyin edin.

- A) 2, 6, 5
- B) 4, 1, 5
- C) 3, 4, 6
- D) 1, 3, 2
- E) 4, 3, 5

0.D. 25.02.2023

Coğrafiya aşağı yaş qrupu Doğru cavablar:

1C 2B 3E 4A 5D 6C 7B 8D 9B 10A

11E 12C 13A 14E 15B 16D 17A 18E 19E 20C

21A 22A 23E 24B 25E 26A 27E 28C 29D 30E